

Ob siničjem pogrebu.

Živino so gonili takrat s sočnih planin. Prišla je jesen v gorske kraje, in porumenelo je drevje. Sneg je padal ob deževnem času že globoko dol po gorah, in na planinah je postalo mrzlo. In vstali so takrat planšarji in pastirji. Zgnali so živino skupaj, okrasili so jo z zadnjim zelenjem in cvetjem, zavriskali so in so pognali črede proti dolini. Mukalo je govedo in so beketale ovce. Dobra je bila paša letos tam na planinah in vreme ugodno. Obredila se je živina, in planšarji so bili zadovoljni.

Nabralo se je mnogo mladine na pašniku kraj vasi. Nestrpno so pričakovali, kdaj se zaslišijo iz daljave zvonci in kdaj zamuka govedo. Bilo jih je nekaj, ki so šli vračajočim se s planin naproti. Daleč so šli in so pričakovali pri vsakem koraku, da zagledajo zdajpazdaj živino. Dolgo so hodili, predno se jim je izpolnila gorka želja. Zagledali so čredo in so zavriskali veselo.

Na pašniku kraj vasi je bilo vse živo. Vsak paglavec in vsaka deklica je morala tam prodajati zijala. Kaj se pa tudi more dogoditi, če ni zraven teh otročaje v? Nič, pravim. Vse je le napol, če ni otroškega krika in vrišča zraven . . .

Vse je pričakovalo z napeto pozornostjo prihoda živine in vse je gledalo proti skali. Tuintam se je zazdelo komu, da sliši mukanje goveda in glasove zvoncev, in zavpil je: „Gredo . . . že gredo . . .“

In vse je skočilo pokoncu in je zavrisknilo. Toda nihče se ni prikazal tam pod skalo. Uvideli so, da so se varali. In so čakali iznova nestrpno.

Naposled se je res prikazala živina. Zavriskal je ves pašnik in vse je hitelo prihajajočim naproti. Prikazalo se je najprvo govedo, glave okrašene z zelenimi vencji. Bila je velika čreda krav in volov. Veselo mukanje se je oglasilo, in zvonci so pritkavali. Počasi in dostojno se je premikalo govedo in se ni razkropilo. Za govedo so pa stopicale v neštevilnih trumah ovce, bele in črne, in so meketale glasno. Vedno in vedno so se hotele razkropiti kraj pota, a pastirji z velikimi šopki za klobuki, so vpili in jih zaganjali z zakrivljenimi palicami. In tako je prišla vsa truma srečno na pašnik kraj vasi. Pozdravil jo je vesel krik, in pastirji so dvignili v pozdrav ozaljšane klobuke.

Nato se je pomikalo vse v vas. Kmalu je izginila vsa truma med hišami, in čuli so se samo veseli vriski, glasovi zvoncev, mukanje in beketanje — in prazen je bil širni pašnik. Le tam sredi je še vstal z debelega mecesnovega debla deček. Bil je Matijčev Blaž. Pustil je radostno družbo in je ostal sam. Ni mu bila mar živina. Vsak dan jo vidi in čemu bi moral danes ostati med veselimi tovariši, ko pa ima tam v gozdu nekaj, na kar je mislil že ves dan.!

Snoči je bil dovršil krasno past, ki jo imenujejo v gorskih krajih „stalico“. Najlepše vejice je bil porezal tam na tršatem jesenu in jih je lepo

obrezal. Najboljše deščice je izbral tam na dvorišču in jih lepo ogledil. Dolgo je delal — ves dan se je potil, in nazadnje je bila „stalica“ končana.

Hm, jesen je prišla, in po gozdovih se je prikazalo nebroj sinic. Čevrljale so tako prijetno in vabljivo, da se človek ni mogel ustavljati zanimanju. Nastavljali so pastirji v jutrih „stalice“ po gozdovih in v večerih so se vračali z bogatim lovom domov. Žalostno so čivkale sinice v kletkah in so si želele v proste gozdove.

Pa bi se bil Blaž zdržal? Šel je, pa je naredil „stalico“, da je pod solncem ni bilo lepše. Dobro je bil napravljen jeziček v nji. Treba se ga je bilo samo malce dotekniti, če je držal močen klinec pokrov odprt, pa je zaropotalo in „stalica“ se je zaprla naglo in čisto, še preden bi mogel človek pomisliti. Ponosen je bil Blaž na njo in celo uro jo je ogledoval od vseh strani in v veliki zadovoljnosti je hvalil samega sebe:

„Blaže, oj, Blaže! Poglej, naredil si „stalico.“ Pa kako si jo naredil, Blaže! Pod solncem ga ni takega pokrova in tudi takega jezička ni pod solncem . . . Vse si naredil lepo in prijetno, Blaže, oj, ti Blaže!“

Razveselil se je Blaže lasne hvale in je še vedno ogledoval svojo krasno „stalico“. Poizkušal je jeziček in vse je poizkušal, in bilo je vse izborno. — Naposled je moral odložiti „stalico“ in iti večerjat. Skril je „stalico“ pod voz in jo je pogrnil z veliko plahto, da bi mu je ponoči ne ukradel tat.

Drugo jutro pa se je napotil Blaž v gozd. Na visoko smreko je zlezal in je obsedel tam gori na veji. Na pripravnem mestu je nastavil svojo „stalico“. Dejal je v njo bučinih pečká in se je potem dotaknil za poizkušnjo drobnega jezička. Kakor bi trenil, je padel pokrov in ujel še Blažev prst.

„Ojej,“ je izpregovoril tedaj Blaž, „to pa boli! . . . Pa saj pravim — pokrov, ta lepí pokrov! Dobro in prav si ga naredil, Blaže, oj, ti Blaže!“

Nastavil je Blaže še enkrat in potem je priplezal nazaj na zemljo. Nedaleč od smreke se je vsedel na kamen, in je čakal. V bližini nekje so čebljale drobne sinice, in Blaž se je ozrl na tisto stran.

„Da bi prišle sèm, kaj bi bilo?“ je vprašal samegasebe. „Kaj misliš, ti Blaže? Deset bi se jih ujelo, in deset bi jih nesel domov, ti Blaže.“

Resnično — sinice so se bližale smreki, kjer je bila nastavljena „stalica“. Obsedele so tam precej visoko in so se spuščale počasi navzdol. Blažu je glasno utripalo srce in še geniti se ni upal . . . Glej, zdaj-le bodo pri „stalici“ . . . zdaj bodo zagledale pečke . . . zdaj bodo skočile na jeziček in zdaj se bo zaprl pokrov . . . Že so bile sinice blizu „stalice“, ravno nad njo so že bile. A takrat je odbrzela prva sinica na sosedno smreko, in vse druge so pohitele za njo. Potem pa so skakale od smreke do smreke in najzadnje se je čulo samo še odaljeno čebljanje.

Goljufalo je Blaža, in zato je postal jezen.

„Glej jih, trapice, Blaže,“ je govoril. „Beže, pa se nočejo ujeti v „stalico“. Tako lepo bi se bil zaprl pokrov in tako lepo bi se bile ujele! . . . Pa nočejo, Blaže, v „stalico“ nočejo.“

In Blaže je sklenil, da počaka še nekaj časa. Morda da pridejo še nazaj in bodo potem toliko pametne, da gredo naravnost v „stalico“. More-

biti pa pridejo druge od nekje in selotijo rumenih počkâ. Tako neumne menda ne bodo, kot one, ki so bile že tik nad „stalico“, pa so rajši zbežale.

A čakal je Blaž dolgo, celo uro je čakal. Nobene sinice ni bilo blizu; le nekje v daljavi so čebljale in se jim ni ljubilo, da bi prišle k „stalici“. Naveličal se je naposled Blaž in je odšel proti domu.

„Popoldne prideš, Blaže,“ je rekel. „Časa imaš potem dosti . . . In do popoldne se gotovo ujame katera, pravzares se ujame, Blaže. Pa jo ponesi domov in jo zapreš v kletko.“

Sklenil je to Blaž in je tudi tako storil. Popoldne se je vrnila živina s planin in potem se je napotil Blaž proti gozdu. Trdno je bil prepričan, da se je ujela sinica v „stalico“. Morebiti sta se ujeli dve, morebiti pa še celo tri? Tiho čepe zdaj v „stalici“ in čakajo, kdaj se odpre pokrov.

Dospel je Blaž do smreke, na kateri je bila nastavljena „stalica“. Pogledal je kvišku, in tedaj se mu je zazdelo, da je „stalica“ zaprta. Hitro je plezal od veje do veje in je naposled obstal pred „stalico.“ Resnično — pokrov je bil zaprt, in gotovo se je bila ujela sinica.

Razveselil se je Blaž in govoril je samemu sebi:

„Poglej, Blaže, ujela se je in še resnično se je ujela! Nisi zastonj pričakoval in tudi zastonj nisi mislil . . . Resnično se je ujela in ni bila trapica.“

Previdno je pokukal skozi špranjo v „stalico“. Zagledal je mehko perje in tudi pisano perut je zagledal. Ah, bila je sinica notri in se ni genila. Hm, prestrašila se je pač, ko se je sprožil jeziček in je zaropotal pokrov nad njo. Mislila je pač, da je prišla smrt, pa se je ujela samo v „stalico“ Matijčevega Blaža.

Lepo jo bo ponesel zdaj Blaž domov. V kletko jo bo dejal in jo bo krmil in pojil zjutraj in zvečer. In kletko bo obesil na velik žebelj, ravno nasproti okna jo bo obesil, da bo videla sinica božji dan in bo videla jasno solnce. Vesela bo raditega in bo prepevala in čebljala sama s seboj. Dobro bo sinici v kletki, in ničesar ji ne bo manjkalo. Pozimi bi ji bilo mraz v samotnem gozdu, a pri Blažu ji bo gorko in prijetno . . . No, in ko pride pomlad, jo pa morebiti izpusti, da bo vesela med lepim zelenjem. Hm, saj Blaž ni tako trdega srca, da bi mučil ubogo stvarco in ji privoščil grenko življenje . . .

Previdno je vzel Blaž „stalico“ v levico in se je plazil potem počasi od veje do veje. Ko je prišel na zemljo, je položil rahlo „stalico“ na trato in se je vlegel potem pred njo.

„Ali jo odpreš, Blaže?“ je vprašal. „Če dvigneš pokrov, pa ti nemara sinica odleti . . . Samo malo odpri, Blaže, pa pokukaj noter, da vidiš, ali je lepa sinica.“ In poslušal je Blaž samega sebe in je dvignil malce pokrov. Pokukal je noter in je hitro spustil pokrov nazaj.

„Lepa sinica je,“ se je vzradostil. „V kotu tiči in je vsa pisana. Veliko srečo imaš, Blaže, da si ujel tako lepo sinico.“

Še enkrat je dvignil Blaže pokrov, toda malo više in je pogledal noter. In tedaj je videl skoro vso sinico. Tiho in nepremično je ležala tam v kotu in se ni niti stresla, ko se je odprl pokrov.

„Čudno je to, Blaže, da se ne gane,“ se je začudil deček. „Kaj je tako plašna, da si niti ne želi vun v beli dan, če se ji odpre pokrov? Prestrašil jo je menda ropot, da je boječa še zdaj.“

Vedno više je dvigal Blaž pokrov, a sinica se ni genila. Nazadnje je odprl popolnoma „stalico“ in je nastavljal roko, da bi zagrabil ujetega ptiča, če bi hotel zbežati. A mirna je bila sinica in se ni premaknila. Pogledal jo je Blaž natančneje in se je prestrašil.

Ležala je v kotu sinica mrtva. Nanagloma je bil padel pokrov in jo je zadel na glavo. Obrnila je uboga sinica oči in je poginila.

Prestrašen jo je gledal Blaž in jo je vzel v roko. Dihal je v njo, da bi jo probudil, a sinica je ležala nepremično in je bila mrtva na njegovi dlani.

„Kaj pa zdaj, Blaže?“ je povprašal samega sebe, in mu je bilo hudo. „Mrtva je sinica — pokrov jo je ubil . . . Ne boš je ponesel domov in tudi v kletki ti ne bo prepevala tam ob oknu . . . kaj pa zdaj, ljubi Blaže?“

Povprašal je Blaž samegasebe, a ni si mogel dati odgovora. Glej, kako tiha je zdaj sinica. A dopoldne je še čebljala veselo. Nekje na veji je morda sedela v krogu pisanih sestric. Veselo ji je bilo in prijetno, in ni mislila, da bo ležala še danes tiha in mrtva na Blaževi dlani . . . Opoldne je bilo morebiti in je postala lačna. Na smreko je priletela k „stalici“. Pečke je videla tam notri in se je razveselila . . . „Ci-ci-fuj, dobro kosilo je tu,“ je morebiti zaklicala sestricam. Skočila je na drobni jeziček, izprožil se je klinec, in pokrov je zaropotal. Zadel je drobno sinico na glavo. Zavrtela se je ptica in je pogledala še enkrat — in potem je obležala tam v kotu in je bila tiha in mrtva . . .

Mislil je Blaž tako, in Blaževo srce ni bilo tako trdo, da bi bil privoščil nedolžni stvarci smrt. Ljubil je drobne ptice in samo enkrat je šel k drozdovemu gnezdu, da bi izmaknil iz njega mladega drozda. Segel je bil takrat z roko v gnezdo, a mladiči so bili že precej veliki. Vzfrfotali so iz gnezda in so popadali na zemljo. Žalostno so čivkali, in stara dva sta letala obupno nad grmovjem in sta klicala svoje mlade. Zdelo se je Blažu to tako žalostno in bridko, da je zajokal.

„Oj, kako bodo prišli spet nazaj v gnezdo?“ je tarnal. „Oj, Blaže, kako se bodo spet dobili, ki si jih ti pregnal, ti hudobni Blaže?“

Sedel je takrat Blaž pod drevesom in je jokal in zmerjal samegasebe. In od tedaj se ni dotaknil nobenega gnezda več. Ljubil je drobne ptice in jim ni privoščil nič hudega . . . Pa zdaj so ga zapeljale samo tiste „stalice“! Lepo bi bil krmil celo zimo sinice, a pomladi bi jih bil izpustil, da bi bile vesele in svobodne. Kajti Blaževo srce ni bilo hudobno in ni privoščilo nobeni stvarci nič hudega in bridkega . . .

In zdaj mu leži na dlani mrtva sinica. Sam je kriv njene smrti, ker je bil naredil „stalico“ in jo nastavljal tam na smreki. Bridka je morala biti smrt nedolžne sinice, ki je ljubila svobodno življenje in veselo čebljanje.

„Oj, Blaže, zakaj si storil to? Oj, Blaže, ti hudobni Blaže?“

Očital si je to sam sebi in hudo mu je bilo . . . Glej, obljubil je takrat pod drozdovim gnezdom, da se ne dotakne nobene ptice več. A zdaj je

šel, nastavljal je „stalico“ in ubil nedolžno sinico, ki se ne bo mogla več veseliti lepega življenja v lepi spomladi. Prelomil je svojo obljubo. Trdosrčen je bil in se mu ni smilila drobna ptica . . .

Dolgo, dolgo je gledal Blaž žalosten mrtvo sinico. Potem pa jo je položil na trato. Glavo je podprl z rokami in je gledal v jesenski svet. Bele gore je zakrivala gosta, siva magla, ki se je vlačila leno ob skalovju. Le tintam se je pokazal za trenutek vrh, bel in visok, in zasvetil se je na njem svež in srebrn sneg. Oblaki so se podili po širnem nebu, in le sempatam se je prismejal solnce izza njih. Obsvetilo je rumene trate in porumenelo drevje. Veter, lahak in mrzel, je vel nad zemljo in listje se je usipalo z drevja. Bližala se je zima. Vedno niže je stopala z sivih gorâ, dokler ne objame mrzlo in težko vsega gorskega kraja.

Vse to je videl in čutil Blaž. Žalosten je bil bolj kot jesenski dan, ki se je širil okrog njega. Pred njim je ležala sinica, ki jo je ubil in ji ni privoščil veselja v tistem gozdu.

„Kaj boš storil zdaj, nesrečni Blaže?“ je vprašal.

In odgovoril je in rekel:

„Pokopljem sinico. Grob ji izkopljem in ga zasujem. S cveticami ga okrasim, in lepo bo počivala sinica . . . „Stalico“ pa razbijem.“

In vstal je Blaž; zgrabil je „stalico“ in jo vrgel ob kamen. Razletela se je na sto kosov, ki so zleteli na vse strani.

„Nikoli več ne boš lovil v „stalico“ sinic, grdi Blaže,“ je govoril. „Čemu si jo pak naredil? Zato, da si ubil ubogo sinico.“ (Konec prih.)

Pri kovaču Marku.

Kovač Marko v Zapotoku je bil vrl delavec. „Takega ga ni, kot je Marko“, so govorili možakarji daleč na okrog, „vse ti naredi, kar hočeš, in to tako, da drži na večno.“

Zato ni čudo, da je imel dela čez glavo in je njegovo kladivo odmevalo od zore do mraka.

Tudi Zakotnikov oče iz Borove vasi so jako čislali Marka, in četudi so imeli kovača v bližini, vendar jim ni delal in popravljajl nihče drugi kot Marko, dasi so imeli debelo uro do njega.

„V Zapotok bo treba,“ reko nekoč Zakotnikov oče, „konja sta skoraj bosa.“

„E, pa bi jih Vrtačar podkoyal, da ne boš toliko zmudil,“ pripomnijo dobrohotno Zakotnikova mamica.

„Ah, ti ne veš, kaj je kovanje. Tako ne naredi nihče kot Marko, čez njega ga ni.“

Ni bilo več ugovora zoper toli trdno prepričanje, in oče so izvlekli voziček izpod napušča pri hlevu, nekoliko osnažili, namazali kolesje in se pripravili, da vprežejo konja.